

#ተአምረኛ ጋዜጠኛ፡አድጊ አርማኦ ከገብረ ወከፍ

=====////////=====////////=====////////=====

#እዚ አብ ሰኢሊ፡ኢትርጌይዎ ዘለኹም፡መንግስቲ፡ ገዳሙ ይበሃል፡፡ሳጉኡ ድማ "ሞገደኛ ጋዜጠኛ" ይበሃል ነበረ፡፡አነ እኔ 'ተረጋም ጋዜጠኛ' ኢየ ክብሎ ዝደፍር፡ንሰኹም ትብልዎ ድማ ይህልወኩም'ዩ እብል፡፡እሞ አንቢብኹም ድላይ ልብኩም ክትብልዎ ተሰፋ እገብር።

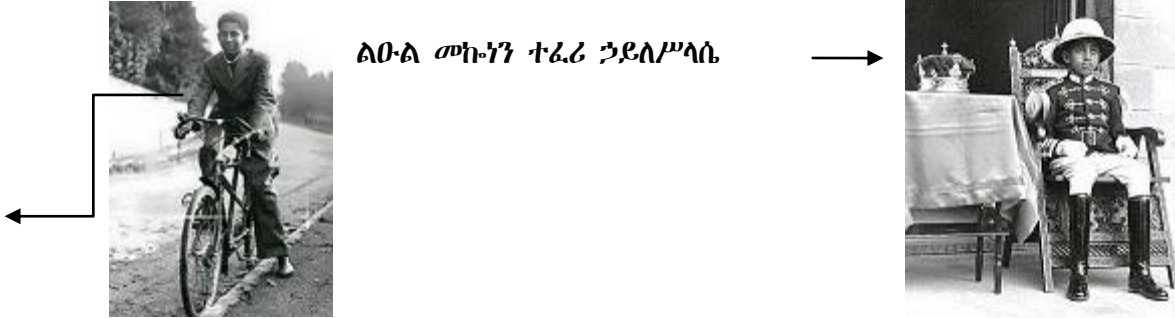

ጋዜጠኛ መንግስቲ ገዳሙ ንዘይኣመነሉ ነገር ፍጹም ዘይገብር፡ንስርወ መንግስቲ ጃንሆይ፡ ዓቢይ ብደሆ ካብ ዝኩኑን አብ ቐድሚ ጃንሆይ ብሕጫጪን ዳኣን ዝፍለጥ ኢዩ፡፡አብ ጉዕዞ ሕይወቲ ድማ ብዝዛረቦን ዝገብርን ዘበሉ፡አብ ዝባኑ ንዝበጽሖ ዘበሉ፡ምንም ስለ-ዘይመስሎ፡ እታ ክብላ ዝደልይ ነገር እንተሰ ብሽምጦጣ እንተሰ ቃል-ብቃላ ከይተረፈ አብ ቃልዕ ይኹን አብ ኣደባባይ ብምዝራብ፡መእትውን መውጽእን ይኸልእም ነበረ።

አብ ታሪኽ ኢትዮጵያ ሞያ ምርመራ ጋዜጠኛ ናብ በሪኽ ዳራ ዘብጽሖ ወፋይን ሙዑትን ሰብዩ ነይሩ፡፡ዝዚ መርኣያ ዝኸውን ድማ አብ ኣዲስ አበባ ይኹን አብ ከተማ ኣስመራ ኩነ ኢሉ ብደይ መደይ ንኩሰሱ ክእስር ብምግባር፡ግፍዕታትን ኣሰራርሓ ፖሊስን መርመርትን ብዓይነ-ሥግኡ ይርእይ-ይዕዘብ፡ደሓር ድማ አብ ገጸት ጋዜጣ ብድፍረት እጽሕፎ ነበረ፡፡በዚ ተግባራቲ ድማ ብሰብ ስልጣንን ብመሳርሕቲን፡ ኣዚዩ ይፍራሕ ነበረ፡፡ብብዙሓት ድማ ይመጎሥ ምንግሩ ታሪኹ ዝሕብር ኢዩ።

መምህር ኣስረስ ተሰማ፡ሓደ ጊዜ "አብ ጊዜ ጃንሆይ፡ወደም ንጃንሆይ፡ልዑል መኩነን ተፈሪ፡ ብሓደጋ መኪና ሞይቱ!" ብዝብል ንሸድሸተ ኣዋርሕ ሙዚቃ አብ ሙሉእ ኢትዮጵያ ተከልኺሉ ንምንግሩ ክዕልል፡ሰሚዕና ብምንግሩና፡በቲ ዕላል፡መምህር ኣስረስ ተሰማ ብምግራም ድማ ነቲ ጉዳይ ክንሓሰቡሉን ክንሓተሉን ተቐሰብና ኢና።

እቲ ምክንያት ዝሕዘን ፍጹም ሞት ልዑል መኩነን ኸኣ፡በልክዕ ሓደጋ መኪና ኣጋጢምዎ ዘይኩነሲ፡ወደም ስልጣኑ ተጠቂሙ ዝገበር ነገር ሕማቕ ተጓንፎ ብምንግሩ፡ሓደ ብተግባራቲ ኣዚዩ ዝተናደደ፡ንብሂል 'ብሰብይትኻን ብርሰትኻ ዝመጸኻ ክሳድኻ ንሴፍ!' ከም ዝብልዎ፡አብ መገዲ ደብረዘይቲ ናዝሬት ኣድቢዩ ጸኒሑ፡ቀተሎ።

ልዑል መኩነን ተፈሪ ኃይለሥላሴ

ነዛ አብ ወርሒ ግንቦት ዓመተ 1957 ዓ/ም/ፈ ዝተፈጸመት ግናይ፡ጉዳይ ብዓይነ ዝረኣዩ፡ኤርትራዊ ኣውቲስታ ድማ አብ ኣራዳ-ፒያሣ-ንእኒ መንግስቲ ገዳሙን ኣቶ ኪሮስን መቐርቦም ብምንግሩ፡ንቡር ያታ ኮይንዎ ንብጽቲን መቐርቡን ብምዕላሉ፡እታ ምስጢር ጋዜጠኛ መንግሥቲ ገዳሙ፡ቶግ-ቶሮግ ከዩብላ፡ይፍራሕ ነበረ።

ጃንሆይ፡ዘፈርሕዎ ጋዜጠኛን ድላዩ ተዛሪቡ ዝሓደር መንግስቲ ገዳሙ ነበረ፡፡አብ ሓደ ምርጫ ሱታፌ አብ ዝገበረሉ ጊዜ ድማ ኣርምኡ፡ 'አድጊ' ብምግባር፡ድምጺ ኣድጊ መለእም፡በጊሓቲ ድምጽተ-አድጊ፡አብ ሬድዮ ክቻላሕ ብምግባር ዝደለዩ መልእክቲ ምስ መሳርሕቲ ብምልፋን ክሓልፍ ብምግባር፡ንሓላፊ ትካል ሬድዮ ኢትዮጵያ እቲ ጊዜ ዝነበሩ፡ዓቢይ ቁጠባን ሰግኣትን ፈጠሩ ምንግሩ ገዳይም ኣባላት ሬድዮ ኢትዮጵያ የውጉዑኻ ኢዮም።

መንግስቱ ገዳሙ፡ብርክት ዝበሉ መጽሓፍቲ ዝጸሓፈ፡ኣብነታዊ ጋዜጠኛን ጸሓፍን ኢዩ ነይሩ።ኣብ ዓውደ ሞያ ምርመራ ግዜጠኝነት ቀላሲ ተራ ብምጽዋቱ ድማ ኣሰሩ ኣንብርሉ ኢዩ።ሳላ ሓሞቱን ድፍረቱን ኸኣ ብእንቅዓ ረሃዱን ደሙን ንሓዋር ዝከውን ሰንቂ ነቕ ዘይብል ታሪኽ ጽሑፍ ሓሊፉ'ዩ።

ኣብነት፡ኣብ መዝገብ “Who is who” ዝተብሃለ መጽሓፍ ‘ባሕሪ-መዝገብ’ ስሙ ክሰፍር ገይሩ'ዩ።

ካብ'ቲ ልዕሊ ዕሰራ ዝከውን መጽሓፍቲ፡ ንገለ ገሊኡ ምስ እንጠቕስ ድማ፤

- ✓ “ሌላው እንደሚያይህ”፤
- ✓ “አመፀኛ ሞግዚት”፤
- ✓ “እንኮዩ ደማሚ”፤
- ✓ “ብታምንም ባታምንም”፤
- ✓ “ኮሳሳው ተማሪ”፤
- ✓ “አሳማውና ድመት”፤
- ✓ “ከምሱር”፤
- ✓ “እንተ-ማነህ?”፤
- ✓ “የአምሳለቃ ገብሬ”፤
- ✓ “አመሰግንሻለሁ”፤
- ✓ “የአልማዝ ዕዳ”፤
- ✓ “ከማን አንሼ”፤
- ✓ “ዓድቁ አራምዴ”፤
- ✓ “ማጅራት መቼ”፤
- ✓ “እንሰሣት ሮኬት”፤ወ ዘ ተ...

ኣብ መወዳእታ፡ኣብ'ዚ ሎሚቕነ ክቡር ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል ጌድዮ ኢትዮጵያ ዝኩት ንመንግስቱ ገዳሙ ድማ ብጸዩን መሰርሕትን ብምንባሮም ዓሚዮቕ ሌላን ኣፍልጦን ስለ-ዝነበሮም ክውከሶም ተቐሲቦ'ዩ።ኣብ'ዚ ታሕቲ ዘሎ ሰኢ ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤልን ኣዳና ወ/ሮ ለምለም ወሰኸን ሓቢሮም ኣሎዉ።ብዛዕባ ፒያሳን ታሪኻን ሕያው ምስክራታ ኢዮም።ኣብ ብዙሕ ጉዳያት ኣድሂሶም ኣውጊዮምኒ ኢዮም።

ንሎሚ ግን ኣብ ጉዳይ ጋዜጠኛ መንግስቱ ገዳሙ ከተኩር ኢዩ።መንግስቱ ገዳሙ ምሒር ሰታይ ምንባሩ ንሰምዕ ኢና።እዞም ወልዲ ድማ ይርዕምዎ ኢዮም።ዶ/ር ኣመና መስተ ብምዝሑ፡ኣደ መዓልቲ “ንክትመውት 40 መዓልታት ጥራሕ ኢዩ ዘለኻ!” በሎ።መንግስቱ ድማ ብዋዛን ቐልድን ዝልለይ ክንዲ ዝኹነ ኣብ ፒያሳ ይኹን ኣብ ስርሑ ንዝረኸቦ ሰብ፣ “ክንድዚ መዓልቲ ተሪፈናኒ ኣለዎ!” እናበለ ይዛረብ ነበረ።

ኣቶ ኪሮስ ድማ እታ “ንክመውት 12 መዓልቲ ተሪፈናኒ ኣለዎ!” ዝበሎም ዘረባ ወትሩ ኣብ ሕልንኦም ትቕጅሎም ኢዩ።ካልኣ ድማ መንግስቱ ገዳሙ ንምንታይ ኢዩ ንጸዓዱ ምሒር ዝጸልእ ብፍላይ ንጣልያናውያን ዝበል ሓሰብ ካብ ሓሳቦይ ካብ ዝመጸኒ ጊዜ ኣይቐለለንን ኢዩ።ሰለዚ ድማ ንዝፈልጥዎ ክሓትት ግድን ነበረ።

ካብ'ቲ ዝረከብክዎ መልሲ ድማ መንግስቱ ገዳሙ፡ ኣብ ጊዜ ሕጻንነቱ ብፍላይ ወድ 8 ዓመት ከሎ ጥልያን ዝሃ ሕጂ ዘላ ኢትዮጵያ ክወራን ከሰራዎያን ኸሎ፡ንሱ። ኣብ'ታ ዝተወልደላ ሲዳሞ ክፍለ ሃገር ፍሉይ ሸሙ ቡራ፤ጣልያን ይቐትልን የበሳብሰን ብምንባሩ ኣደዳ እቲ ግፍዒ ብምኳን ጸብል ሞዒሙ ኢዩ።ካታ ሓውሲ ከተማ ከቃጽላ እንክሎ ድማ ብዓይኑ ርእዮ'ዩ።እዞንን ካልኣ ምክንያትት ከርህ ክሓድሮ ገይሮዎ ኢዩ።

በዚ'ድማ ኣብ ባንኺ ተቐጺሩ ኣብ ዝሰርሓሉ እዋን ህንዳዊ ኣካዳዲ እቲ ባንኺ ብምንባሩ ዝገበሮ ተረጋም ግብሪ ዝፍለጥ ጉዳይ ኣሎ።ካብ ትካል ምድራ-ባቡር ናብ ባንኺ ካብ ባንኺ ናብ ምኒሰትሪ ዜና ባህ እንተ ዘይኣልዎ፤ናብ ባህታኡን ናብ ቃሕታኡን ክቐይር ምንም ኣይእግሞን ኢዩ።ዓራት ሒዙ ኣብ ማእከል ባንኺ ደቂሱ ብምጽናሕ ጃንሆይ ዝዚ ብምዕዛዕ ይኹን ተኸራኺሩ ኩነ ሞጉቱ ዝሰዕር እምበር ዘይሰዓርን ዘይጸዓድን ብምንባሩ ስሙን ሃብቡኡን ካብ ጳት ናብ ጳት ተዘርጊሑ ምንባሩ

ታሪኹ ዝሕብሮ ኢዩ።

መንግስቱ ገዳሙ፣ንጉሳዊ ጸዕዳ ንብረቱ ተሰኪምሎ ደድሕሪኡ ክዘውር ብምግባር ንጉሳዊ ዘበለ ኣሰደሚሙዎ ኢዩ።ብዙሕ ናብ መዓዲ ትምህርቲ ክይተዋፈረ፣ብጸዕሩን ልፍዓቱን ግን ኣብተን መመላእታ 15 ዓመት ጋዜጠኛን ጸሓፍን ኮይኑ ዝሰርሐለን እዋናት ደበል ዘብል ዕዮ ዓሚሙ ኢዩ።”The Psychology of the white race” ትብል መጽሓፉ ድማ ማዕረ ክንደይ ሓኩተ ምንጥሩ ንጹር መርኢዮ ኢዩ።

“ኣብ ዓዲ ዋልያን ኣብ ከተማ ሮማ፣መገዲ ኣየር ኣል-ኢታልያ ኣብ ዝገበሮ ዝነበረ ጽንብል፣ንፍሉጣትን ጸለውትን ሰባት ዕድመ ይግበረሎም ነበረ።መንግስቱ ገዳሙ ድማ በዓል ሃባን ኣገንዕ ዘበለ ብምንጥሩ ግብጃ ተገይርሎ ኸደ።ኣብ’ቲ ጽንብል ግብጃ ድማ ሓደ ጣልያናዊ ዝብላዕ ወ ዝስተ ሓዘ እናከደ ኸሎ፣እግሩ ሰዲዱ ሓንኩሎ ኣብ ቐድሚ ሓፋሽ ሕዝቢ ኣውደቆ።ጣልያናውያን ጉድ ኮይኖም ርእዮም ከምዘይረኣዩ ትምሕትም በሎ።ንሱ ግን ደስታኡን ፍሽክትኡን ኣበይ ክኸእሎ ኢልኻዮ ዝወደይ!”-ክብሎ ኣቶ ኪሮስ ጋዜጠኛ መንግስቱ ገዳሙ ባዕሉ ኣብ ግዜ ኃይለሥላሴ ዘውግዖም ዘኪሮም ካብ ዘውሰኡሉይ ኢዩ።

ጋዜጠኛ መንግስቱ ገዳሙ፣28 ሓምለ 1976 ዓ/ም/ፈ ወይ ድማ 20 ሓምለ 1968 ዓ/ም ኣብ ዘመነ ደርጊ ኣብ መበል 48 ዓመቱ፣ብመሰረት ሓኪም ዝበሎ፣ኣብ መበል 40 መዓልቲ ካብ’ታ ክትመውት ኢኻ ዝበሎ፣ካብ’ዛ ዓለም ብሞት ተፈልዩ።መጋብሩን ታሪኹን ግን ንዝነተ-እለት ክነብር ኢዩ።ብፍላይ ድማ ሓቕኑቲን ድፍረቱን ኣብነት ብዙሓት ኮይኑ ክነብር ኢዩ ዝብል እምነት ኣለኒ።

ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል ከም ጋዜጠኛን ቴክንሻንን ኮይኖም ኣብ ዝሰርሐሉ እዋን ኣሳእል’ዩ።

ዘርእይ

ክቡራት ኣንብብቲ፣ንሎሚ እዚ ይኣኸል’ዩ እብል።እምበር ታሪኹን ፍጻሚታትን ጋዜጠኛ መንግስቱ ገዳሙ ትጅምሮ እምበር ከቶ ኣይውዳኦን ኢዩ።

ካብ ርእይቶ ወሃብቲ ብኸፊሎ ኸኣ፣ዝ ዝሰዕብ ይመስል።

Hailom Berhane

ብሩኽ ሓው፣ ናይ ቀደም እናኣዘኻኸርካ ብዙሕ ትምህርና ኣሎኻ። እዛ ወዲ ንጉስ ሃይለስላሴ መኹንን ዝሞተላ ምኽንያት ኣነውን ብሓዉ ከም ዝተቐትለ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ሰሚዔ ኣሎኹ ኣብ ቢሾፍቲ ዝበሃል ቦታ ከይ ኩነ ኣይተርፍን።

ዓባይ ናብ ኣዲስ ኣበባ ናብ ወዳ (ሓወቦይ) ክትበጽሕ ከይዳ ኣብ ዝነበረትሉ ግዜ፣ ከዛውሩዋ ናብ ቢዶፍቲ ገጸም ብመኪና ከይዶም ከም ዝነበሩ እሞ ክሓልፉ ከሎዉ " ኣብዚ እዩ ሞይቱ ወዲ ሃይሉ ከም ዝበሉዋ እሞ ንሳ ድማ ሃይሉ መን ኢላ ምስ ሓተተቶም ኣብ ገዛ ክንገረኪ ከም ዝበሉዋ እሞ ኣብ ገዛ ምስ መጹ ወዲ ሃይለስላሴ ማለትና እዩ ኢሎም ከም ዝነገሩዋ ኣዕሊላትና ኣላ። ሸዑ መንግስቲ ሃይለስላሴ እዩ ነይሩ።

- ንመኹንን ዝቀተሎ ኣስፋሃወሰን ድዩ ?
- ደሓር ወዲ መኹንን ሕነ ክፈዲ ንኣስፋሃወሰን ኣእጋሩ ብሞይት ሓምሺሹዎ ድዩ ?
- መኹንን ብርግጽ ወዲ ሃይለስላሴ ድዩ ነይሩ?

ብዛዕባ ልጅ እዮሱን እቴጌማንን ትፈልጦ ነገር እንተሎካ በጃኻቐሩብ ኣብርሀ ኣብለልና። ዝሰማዕኩም ስለ ዘሎ ከረጋግጽ ደልዩ እዩ።

ብተወሳኝ ብዛዕባ መምህር አስረስ ተሰማ ምስ አልዓልካለይ ምድፍናቕ ተሰማሪቲ፡ እነ መጻሕፍቶም የንብብ ነይረ እዩ፡ ክሳብ ሎሚ እኳ አይረሳዎኩምን።

Abraham Ber-Ber

ክብረት ይሃብኹ።ሎሚ ጃን ምስ ክልተ ዓበይቲ ፈላጣት ታሪኽን ኣብ ግዜ ሃይለሥላሴ ፍሉጣትን ዓይነት ስርሖም ድማ ምስ ቤተ መንግሥቲ ዝቀራርብ ዝከበሮም ዝነገሩኒ ተኩይነ፡ሓደ ፓይሎት ሰበይቱ ጽብቕቲ ነይራ።ጃንሆይን ወደም ልዑል መኩነን ድማ ጸጸቡቻት ይብህጉን 'ይወሰዱን' ነይሮም።ሰለዘ፡ሰበይቱ ዝተቀምፀ ፓይሎት ክሳድ ሓዙ ብምጽናሕ፡ንዳቱ ከምዘውጸእ ሓቢሮሙ።እቲ ምስክር ዓይኒ ድማ ኤርትራዊ ኮይኑ ኣውቲሰታ ናቱ ዝከበረ ኢዩ።ጃንሆይ ድማ ኣብ ሲዳሞ ብምንባሩ ኢዩ ካብ ኣዲስ ኣበባ ብመገዲ ደብረዘይቲ ናብ ናዝሬት ኣብ ዝጓዘሉ ዝከበረ ህሞት፡ግንባሩ ዝበሎ፡ግን ነታ መኪና ገልቢጦም፡ብሓደጋ መኪና ከም ዝሞተ ንዓለምን ንወዲ ኣዳም ዝነገሩ!

Hailom Berhane

መኩነን ብመኪና እናኸደ ከሎ ብቕድሚኡም መኪና መጽያቶም ትኽ ኢላ ናብኣቶም መብራህቲ ባዕ ምስ ኣበለት መኩነን ፈሪሁ ነቲ ኣውቲሰታኡ ሕለፍ ደው ኣይትበል ኢሉዎ እቲ ኣውቲሰታ ግና ሰንቢዱ ደው ምስ ኣበላ ንመኹነን ብጥይት ተኸሾም ቀቲሎሞ ሃይለሰላሴ ምስ ተገልበጠ ኣብ ጋዜጣ ኣንቢቦ ኣሎኹ።

Abraham Ber-Ber

Hailom Berhane

ይኸውን ኢዩ።ግን ብኢድ ሰብ ኢዩ ሞይቲ።እዚ ድማ ድራማ ገይሮሞ ኢዮም።

Kidane Gebremeskel Adhanom

ብጣዕሚ ደስ ዝብል ታሪኽ እዩ።

ኣብሪሂሞ የቀንዮለይ ቀፅለሉ

Haben Temie

ናይ ብሓቂ ደስ ዝብል ኣቀራርባ፡ ወትሩ ዛንታታት ምስ ምንጪ ኣተሓሕዝኻ ብምቕራብኻ ድርብ ምስጋና ይግበኣኻ።

Gherie Shmendi

Mussie Kidane

Afwerki Rezene

ወዲ ኣየር፡ወለድ

ሃዩ ዛንታ ተባዕ ጋዜጠኛ ክሰቡ።

Mussie Kidane

Haben Temie

ከምዚ ዓይነት ታሪኽን ብቅዓትን ኣብዚ ሎሚ ክሰራሕ ዘይኮነስ ክንብብውን ሽታ ማይ እዩ ኮይኑና ዘሎ።

ዝድንቅ ስራሕ ንዕላማኻ ንሓቃዊ መርገጽን ክሳብ ሞት ከም ዝዕየ ተማሂርና።

ክብረት ይሃበልና

Abraham Ber-Ber

ኤመሰግን፡ ክቡር ሓው!!!

- ምስጋና ንኹሎም ምንጭታተይን ደገፍተይን እብል።ብፍላይ ንኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል እብል።